

SCI-CONF.COM.UA

**MODERN SCIENTIFIC RESEARCH:
ACHIEVEMENTS, INNOVATIONS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

**PROCEEDINGS OF XII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 22-24, 2022**

**BERLIN
2022**

BORROWING OF EUROPEAN EXPERIENCE AND ITS IMPLEMENTATION

131. *Арцебарська О., Резворович К. Р.* 659
ГЕНДЕРНИЙ КОМПОНЕНТ В РОЗРІЗІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ЖІНКАМИ-ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ
132. *Ахмаднежад А. А.* 662
ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРЕДСТАВНИЦТВА ЗА ЗАКОНОМ У НОТАРІАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ
133. *Варава І. П., Козир В. С., Мурза Д. Д.* 666
ДЕРЖАВНА І ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕВІДА ЛЛОЙД ДЖОРДЖА: УРОКИ ІСТОРІЇ
134. *Гаврилів Т. С., Гавришко І. О., Дубініна О. А.* 671
ОБМЕЖЕННЯ СВОБОДИ СЛОВА: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА МЕЖІ ПРАВОМІРНОСТІ
135. *Дробчак А. Л., Пташкін А. Д.* 677
THE CONCEPT AND FIGHT AGAINST CORRUPTION IN UKRAINIAN POLITICS SINCE INDEPENDENCE
136. *Завістовський О. Д.* 682
АКТУАЛЬНІСТЬ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
137. *Засядько Ю., Резворович К. Р.* 686
ПРАВА БАТЬКІВ НА ОПІКУ З ТОЧКИ ЗОРУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ
138. *Корж В. П.* 690
ПРОБЛЕМИ ПРОТИДІЇ ЕЛІТАРНІЙ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ
139. *Круковська А. М., Федченко В. М.* 697
ПІДСТАВИ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ
140. *Мельник А. М., Діщенко Д. В.* 701
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
141. *Наумова А. О.* 705
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРИМУСОВОЇ САМООБМОВИ ОСОБИ НЕ ВИНУВАТОЇ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ
142. *Резворович К., Гавдій І.* 711
ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ОРЕНДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ
143. *Терещук М. М.* 715
ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ
144. *Товста С. П.* 721
ОКРЕМІ АСПЕКТИ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ

Терещук Микола Миколайович,

к.ю.н., старший викладач

Білоцерківський національний аграрний університет

м. Біла Церква, Україна

Анотація: В статті з'ясовано, що в сучасних умовах у демократичних державах спостерігається тенденція суттєвого обмеження депутатського імунітету членів парламенту до його повного скасування, зокрема в частині державно-примусової форми реалізації адміністративної і кримінальної відповідальності. У недемократичних країнах обсяг депутатського імунітету навпаки розширюється, тим самим гальмуючи прогресивні перетворення й ефективну протидію корупції.

Ключові слова: юридична відповідальність, публічне право, держава, законодавча влада, парламент, міжнародне право.

Сучасна юридична наука багато уваги приділяє проблемі юридичної відповідальності глави держави, а питання відповідальності парламенту все ще залишається малодослідженим як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі, хоча низка вчених-юристів звертаються до дослідження цієї проблематики.

Зокрема Г.М. Малкіна, в контексті осмислення політичної відповідальності парламенту в системі вищих органів державної влади, виокремлює дві її форми: розпуск парламенту та застосування главою держави права вето щодо законів, прийнятих ним [1, с.49]. При цьому в конституціях держав світу не сформульовано чіткого поняття юридичної відповідальності вищого представницького органу державної влади, хоча ними й встановлюється відповідальність парламенту перед іншими вищими державними органами.

Принцип поділу державної влади на гілки, реалізація якого є

обов'язковою для держав демократичного типу, а також наявність системи «стримувань і противаг» вищих органів державної влади зумовлюють формування правової основи їхньої юридичної відповідальності. Крім того, особливістю публічно-правової відповідальності парламенту є її негативний і позитивний аспекти [2, с.72 – 73].

Це означає, що у випадку з позитивною відповідальністю парламенту слід вказати той факт, що статус суб'єкта її набуття (в цьому випадку йдеться про парламент) формується на добровільних засадах і за рахунок усвідомлення ним покладених на нього обов'язків та якісного їх виконання.

Саме тому, аналізуючи юридичну відповідальність парламенту, слід акцентувати увагу на негативній, оскільки сутність позитивної зводиться до належного виконання ним обов'язків, перш за все, у сфері управління державними справами шляхом законотворчості.

Таке судження підтверджує Д.А. Липінський, який відмічає, що позитивну відповідальність слід ототожнювати з правомірною поведінкою суб'єкта правовідносин [3, с.39]. Ми погоджуємося з такою позицією, оскільки наслідком такої форми публічно-юридичної відповідальності може бути переобрання парламенту на наступний строк без зміни правлячої більшості. З огляду на це, юридичну відповідальність парламенту пропонують розглядати в якості негативної її форми шляхом поєднання з політичною відповідальністю.

До аналогічних висновків приходять В.О. Виноградов, який резюмує, що негативні політичні наслідки являють собою об'єднуючу ознаку всіх конституційно-правових санкцій, які характеризують відповідальність вищих органів державної влади [4, с.62].

У той же час, незважаючи на це, не можна ототожнювати юридичну та політичну відповідальність, оскільки характерною особливістю першої є її настання внаслідок порушення норм права, оскільки зникає можливість застосування щодо цього суб'єкта конституційно-правового правопорушення правових санкцій.

Досліджуючи питання юридичної відповідальності парламенту як

представницького органу державної влади, слід погодитися з Г.М. Малкіною, яка вказує на те, що така відповідальність носить не «чисто» юридичний характер, а політико-правовий, оскільки має свій прояв у застосуванні щодо парламенту конституційно-правових санкцій главою держави, а не народом, який його сформував [1, с.49]. Плідною в цьому ж ракурсі є позиція В.Л. Федоренка та О.В. Скрипнюка, які відмічають «яскравий» політичний характер відповідальності органів державної влади, оскільки її наслідками є не лише юридичні, а й політичні втрати [5, с.78].

Так, слушно зауважує В.М. Бесчастний, що найважливішим особистим повноваженням президента Франції є право розпускати Національні збори, обмежене лише трьома умовами: по-перше, не може бути здійснено розпуск протягом року, наступного після попереднього розпуску; по-друге, розпуск не може бути проведений під час дії надзвичайного становища; по-третє, розпуск не може бути здійснений тимчасовим президентом республіки, тобто головою Сенату, який посідає вакантну посаду глави держави до обрання нового президента [6, с.244].

Сукупність політичних і правових елементів формує сутність публічно-юридичної відповідальності представницького органу державної влади, яка реалізується у двох формах: розпуск парламенту та відміна чи призупинення антиконституційного акта, прийнятого ним.

На користь цього твердження свідчать міркування Ю.М. Тодики про те, що розпуск парламенту та вето глави держави на прийнятті вищим представницьким органом державної влади закони складають особливий зміст правових санкцій, передбачених публічним правом [7, с.204].

У свою чергу І.В. Рижук до конституційно-правової відповідальності парламентарів відносить дострокове припинення їх повноважень (розпуск), а також скасування чи зупинення дії прийнятого парламентом закону [8, с.119].

До цього ж, відповідальність парламенту як представницького органу державної влади носить колегіальний характер [9, с.222].

Подібну точку зору висловлює І.В. Рижук, відзначаючи, що за суб'єктом

складом до колективної відповідальності парламентаріїв як форми конституційно-правової можна віднести не лише відповідальність депутатських фракцій, парламентських комітетів тощо, а й парламенту в цілому [8, с.119].

Таким чином, представницький орган державної влади несе відповідальність не перед народом, який є єдиним легітимним джерелом влади в державі демократичного типу, а перед главою держави, тим самим зумовлюючи політичний характер такого виду юридичної відповідальності. На нашу думку, саме такі характеристики вказують на існування системи «стримувань і противаг» вищих органів державної влади.

Водночас оперативне управління державою здійснює виконавча гілка влади на чолі з урядом. Саме тому для його ефективної діяльності необхідно сформувати працездатний парламент, який законодавчо має забезпечити реалізацію реформ та урядових програм. У випадку невиконання покладених на нього повноважень, такий парламент має бути розпущений. Свідченням цього є те, що у президентських республіках, при чіткому поділі влади, глава держави не наділений правом розпуску парламенту, оскільки особисто очолює виконавчу гілку влади.

Основною підставою розпуску парламенту є порушення вимог щодо формування та забезпечення діяльності виконавчої гілки влади. Розпуск парламенту в парламентських державах, а також у республіках змішаного типу є один з основних елементів конституційного механізму здійснення державної влади. Право розпуску парламенту (оголошення дострокових парламентських виборів) належить главі держави (хоча використовується ним, як правило, тільки «на прохання» уряду) і є противагою інституту парламентської відповідальності уряду.

До основних випадків, коли конституціями передбачається розпуск парламенту, належать:

- неможливість формування уряду або обрання президента республіки;
- вираження парламентом вотуму недовіри уряду;
- повторне або інше багатократне вираження вотуму недовіри уряду

впродовж певного періоду часу;

– не затвердження програми уряду;

– неприйняття у встановлений термін запропонованого урядом державного бюджету [10, с.334].

При цьому ключовими обмеженнями можливості розпуску парламенту є такі:

– не підлягає, як правило, розпуску верхня палата;

– парламент не може бути розпущений в період дії надзвичайного або військового стану, в останні шість місяців (чи інший термін) повноважень президента або перші шість місяців, перший рік повноважень парламенту;

– в низці країн парламент не може розпускатися певної кількості разів у певний період [6, с.264].

Отже, успішний поступ будь-якої країни залежить насамперед від ефективності функціонування і реалізації публічно-юридичної відповідальності глави держави, парламенту та уряду. Остання залежить від різних чинників, зокрема специфіки історичного, географічного, економічного, політичного, культурного розвитку певної держави, її форми (форми державного правління, форми державного устрою та форми державно-правового режиму) тощо.

Список літератури

1. Малкіна Г. Політична відповідальність парламенту в системі вищих органів державної влади. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2009. Вип. 18. С. 48–57.

2. Ярмиш О., Серьогін В. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підруч. / за заг. ред. Тодики Ю. Харків, 2002. 672 с.

3. Липинский Д. Проблемы юридической ответственности: монографія. Санкт-Петербург, 2003. 385 с.

4. Виноградов В. Конституционно-правовые санкции. *Законодательство*. 2001. № 12. С. 54–62.

5. Юридична відповідальність: проблеми виключення та звільнення: монографія / Колектив авторів. Відп. ред. Баулін В.. Донецьк, 2013. 424 с.

6. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посіб. / Бесчастний В. та ін. / За ред. Бесчастного В. Київ, 2007. 467 с.
7. Тодыка Ю. Конституционное право Украины: отрасль права, наука, учебная дисциплина: учеб. пособ. Харьков, 1998. 292 с.
8. Рижук І. Види конституційно-правової відповідальності парламентаріїв. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6-1. Т. 1. С. 119–122.
9. Гнатенко Н. Окремі аспекти проблеми політичної відповідальності народних депутатів України на сучасному етапі розвитку українського парламентаризму. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2010. № 1. С. 220–227.
10. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / Горшеньова М. та ін. / За заг. ред. Ріяки В. 2-е вид., допов. і перероб. Київ, 2006. 544 с.